

Допущено до захисту
д.е.н., доцент Жердецька Л. В.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

за магістерською програмою професійного спрямування
Управління банками на фінансовому ринку

на тему: «Контролінг у системі управління банківськими ризиками»

Виконавець:

студентка 6 курсу факультету
фінансів та банківської справи
Каталова Анастасія Романівна

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
Коваленко Вікторія Володимирівна

АНОТАЦІЯ

Каталова А.Р., «Контролінг у системі управління банківськими ризиками»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку».

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес контролінгу у системі управління банківськими ризиками.

У роботі розглядаються теоретичні засади контролінгу в системі управління ризиками банківської діяльності.

Проаналізовано сучасний розвиток системи управління та контролю окремих ризиків банку, зокрема кредитного, ринкового та операційного.

Запропоновано напрями вдосконалення процесу управління банківськими ризиками опираючись на міжнародний досвід в управлінні ризиками банків.

Ключові слова: контролінг, кредитний ризик, ринковий ризик, операційний ризик, ризик-менеджмент, інтегральний показник ризику.

ANNOTATION

Katalova A., “Controlling in the banking risk management system”,
thesis for Master degree in specialty 072 “Finance, banking and insurance” under the
program “Managing the activities of banks in the financial market”.

Odessa National University of Economics

Odesa, 2019

Thesis consists of three chapters. Object of study is the the process of controlling the banking risk management system.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of controlling in the banking risk management system.

The modern development of the system of management and control of individual risks of the bank, in particular credit, market and operational, is analyzed.

The directions of improvement of the process of banking risk management based on international experience in bank risk management are suggested.

Keywords: controlling, credit risk, market risk, operational risk, risk management, integral risk indicator.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Розділ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНТРОЛІНГУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	8
1.1. Економічна сутність та зміст поняття банківських ризиків.....	8
1.2. Методологічні основи системи управління та контролю.....	13
1.3. Методи оцінки та мінімізації банківських ризиків в сучасних умовах.....	25
Висновки до 1 розділу.....	32
Розділ 2 АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА КОНТРОЛЮ ОКРЕМИХ РИЗИКІВ БАНКУ.....	33
2.1. Оцінка та аналіз кредитного ризику банків України.....	33
2.2. Дослідження ринкового ризику банківських установ.....	40
2.3 Аналіз та оцінка операційного ризику банків.....	46
Висновки до 2 розділу.....	51
Розділ 3 НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ.....	52
3.1 Проблеми та шляхи удосконалення процесу управління банківськими ризиками.....	52
3.2 Оцінка рівня інтегрального ризику групи банків України.....	55
3.3 Удосконалення системи оцінки та мінімізації ризиків банківської діяльності.....	67
Висновки до 3 розділу.....	71
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Динамічні зміни в навколишньому середовищі, поступова глобалізація та значне підвищення конкурентного тиску відчутно впливають на сталість та ефективність розвитку вітчизняної банківської системи. Посилення конкуренції, активізація інтеграційних процесів, нестабільність економічного середовища, наявність широкого спектру ризиків банківської діяльності та стрімкий розвиток інформаційних технологій призводять до ускладнення процесу прийняття управлінських рішень. Наслідком цього є погіршення фінансового стану банку, неспроможність конкурувати як на національних, так і на міжнародних ринках банківських послуг, а також низький рівень захищеності клієнтів банківських установ.

Актуальність дослідження. Кількісні та якісні зміни навколишнього середовища вимагають від комерційних банків впровадження новітніх технологій та обумовлюють необхідність модернізації системи управління, яка забезпечує довгострокове функціонування банківської установи. У складі інструментів такої модернізації чільне місце займає банківський контролінг як система, що забезпечує інтегроване управління банком та підтримує процес прийняття управлінських рішень, а також дозволяє привести систему управління у відповідність до зовнішнього оточення банку. Тому в сучасних умовах розвитку дослідження сутності банківського контролінгу та історії його становлення в Україні і світі набуває особливої актуальності.

Останнім часом сучасна економіка нерозривно пов'язана з таким поняттям як "управлінський облік". Один з підходів до визначення цього поняття є термін "контролінг". В даний час управлінський облік розглядається як система збору та інтерпретації інформації про витрати, витрати і собівартості продукції, що наближає його до терміну "контролінг", при цьому велика увага приділяється нормативному характеру подібної інформації і її значенню для отримання "зовнішньої звітності", банку. Термін контролінг не випадково є однокореневі зі словом "контроль", це підкреслює зв'язок обліку з керуванням.

Спрощено можна вважати, що це розширена система організації обліку для цілей контролю за діяльністю банку.

Над проблемою регулювання та мінімізації ризиків постійно працюють українські та зарубіжні вчені. Але ситуація, яка складається в українській економіці, зокрема у фінансовій та банківській сферах, потребує постійного аналізу та правильного прийняття управлінських рішень. Мінімізація ризиків у банківській сфері має відповідати вимогам сьогодення та формулювати довіру до банківської сфери. Перелік ризиків, які визначає регулятор, потрібно постійно вдосконалювати, розширювати відповідно до ситуації, яка складається в Україні.

Наукові дослідження різних аспектів контролінгу знайшли відображення в працях багатьох зарубіжних вчених, а саме: А. Дайлє, Е. Майєра, Р. Манна, К. Хомбурга, Г. Піча, Е. Шерма, Х. Фольмута, Д. Хана, С. Данілочкіної, О. Карминського, М. Оленєва, О. Примака, С. Фалько, Ф. Пісчанова, Д. Попова, Е. Уткіна, І. Маринюка тощо. Проблемою теоретичної розробки і практичного впровадження системи контролінгу на підприємствах займалися зарубіжні та українські вчені: О. Акентьєва, Ю. Журавльова, Т. Говорушко, Д. Кроніковський, І. Давидович, Е. Єсаян, О. Зоріна, З. Іванова, Т. Климович, О. Ситняк, Л. Ліпич, І. Гадзевич, Я. Маєвська, Л. Пустовіт, В. Шило, С. Ільїна, І. Меньша, А. Череп, І. Нагасць та ін.

Але, незважаючи на численні наукові праці присвячені цій темі, на даному етапі розвитку виникає необхідність визначення сутності банківського контролінгу, дослідження історії його становлення в Україні та світі в цілому.

Метою магістерської роботи є розробка теоретичних і методичних положень щодо процесу контролю у системі управління банківськими ризиками та практичних рекомендацій до використання методів та інструментів, що дозволяють оцінювати та мінімізувати банківські ризики.

Об'єктом дослідження є процес контролінгу у системі управління банківськими ризиками.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі фінансового контролінгу системи ризик-менеджменту в банках.

Відповідно до поставленої мети дипломної роботи були сформовані такі завдання:

- дослідити теоретичні засади контролінгу в системі управління ризиками банківської діяльності; дослідити економічну сутність банківських ризиків;
- поглибити теоретико-методологічні засади системи управління та контролю;
- проаналізувати інструменти та методи оцінки і мінімізації банківських ризиків;
- проаналізувати ефективність систем управління та контролю окремих видів банківських ризиків;
- дослідити шляхи удосконалення процесу управління банківськими ризиками;
- удосконалити методичний підхід до процесу оцінки та мінімізації ризиків банківської діяльності.

Методологічну основу дипломної роботи складають фундаментальні положення теорій стратегій управління, сучасні концепції системи ризик-менеджменту, а також наукові праці провідних вітчизняних і закордонних економістів, присвячені дослідженню проблем ефективної системи ризик-менеджменту у банківській сфері. У процесі дослідження використано такі методи дослідження, як: метод наукових абстракцій – при обґрунтуванні категоріального апарату; методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції – при визначенні основних закономірностей розвитку фінансового контролінгу в системі ризик-менеджменту; метод логічного узагальнення – при визначенні понять «ризик», «ризик-менеджмент», «система ризик-менеджменту», «фінансовий контролінг»; статистичні методи – при розробці методики оцінки ризиків, що притаманні діяльності банків та при визначенні підходів оцінювання їх фінансової стійкості.

Інформаційною базою дослідження є: законодавчі і нормативні акти з питань фінансового контролінгу в системі ризик-менеджменту банків; офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, Національного банку України, Асоціації українських банків України, Міністерства фінансів України; нормативні документи, аналітичні огляди Міжнародного валютного фонду, Базельського комітету з питань банківського нагляду, Світового банку, статистичні звіти міністерств і відомств, інших органів державного і регіонального управління; монографічні дослідження та наукові публікації з питань фінансового контролінгу та системи ризик-менеджменту банківських установ.

Наукова новизна одержаних результатів. У дипломній роботі вирішено наукову задачу розробки теоретико-методичних засад фінансового контролінгу в системі ризик-менеджменту банку та побудовано матрицю позиціювання банківських установ за рівнем ризику на основі методики розрахунку інтегрального показника ризику функціонування банківської системи.

Апробація результатів дослідження. За результатами дослідження опубліковано статтю на тему ««Роль банківського кредиту у фінансуванні екологічних проектів» в збірнику наукових праць студентів кредитно-економічного факультету ОНЕУ за 2018 рік, тези на тему «Фінансові технології та їх вплив на виникнення банківських ризиків» в матеріалах II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Розвиток банківських послуг та інновацій в цифровій економіці» у 2019 році

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження було проаналізовано теоретичні засади контролінгу в системі управління ризиками банківської діяльності, досліджено економічну сутність банківських ризиків. Проблеми контролінгу банківських ризиків посідають у діяльності комерційних банків значне місце. Банківська діяльність за своєю природою припускає гру на змінах процентних ставок, валютних курсів тощо, і важливим тут є не запобігання ризику взагалі, а передбачення і зниження його до мінімального рівня. Засадою класифікації банківських ризиків вважають стандарти Базельського комітету з банківського нагляду (Базель II). Організаційне забезпечення управління ризиками можна досліджувати у розрізі трьох рівнів: стратегічного, тактичного та оперативного. Для цього важливим постає питання контролінгу банківських ризиків. Адже координацію внутрішніх управлінських процесів, аналіз факторів зовнішнього і внутрішнього середовища банку здійснює контролінг. Як нова концепція ефективного управління контролінг дозволяє вирішувати багато проблем в області банківського менеджменту.

Описано теоретико-методологічні засади системи управління та контролю. Контролінг як найперспективніший вектор у сфері функціонального, інституційного та інструментального забезпечення системи корпоративного управління гнучко вписується в цю систему і підтримує стратегічну спрямованість розвитку бізнес-структур. Для розгляду основних функцій, завдань та принципів банківського контролінгу було побудовано структурно-логічну схему. Основне завдання контролінгу банківських ризиків полягає у системно-інтегрованій інформаційній, аналітичній, інструментальній та методичній підтримці ризик-менеджменту на етапах стратегічного планування, ідентифікації, оцінки, управлінського впливу, аудиту та коригування банківських ризиків. Його основними елементами є аналіз, планування, контроль та інформаційне забезпечення.

Проаналізовано інструменти та методи оцінки і мінімізації банківських ризиків. Для проведення оцінки тих чи інших ризиків існує безліч різноманітних методів. Статистичні методи використовуються переважно для оцінювання кредитного ризику. Більшість статистичних методів базується на аналізі статистики втрат і прибутків з метою визначення ймовірності події та встановлення величини ризику. Ґрунтуються ці методи на теорії ймовірності розподілу випадкових величин. Для кількісного оцінювання фондового та валютного ризиків використовується VaR-метод. Цей метод, побудований на основі статистичних даних волатильності (мінливості) ринкових показників та їхньої взаємної кореляції, дає можливість розрахувати ринкову вартість відкритих позицій з визначеним рівнем вірогідності. Для аналізу процентного та валютного ризиків у банківській діяльності використовується метод стрес-тестування. Цей метод дає змогу проаналізувати в динаміці зміни важливих кількісних показників ризику. Стрес-тестування призначене для оцінювання ступеня зміни основних показників ризику у випадках значних змін факторів зовнішнього середовища. Існують такі методи мінімізації банківських ризиків, як страхування, хеджування, продаж активів та сек'юритизація, консорціуми та паралельні кредити, договори гарантії та поруки, факторинг та лізинг. В сучасній практиці найбільш часто використовуваними із перерахованих методів є: страхування, хеджування та договори гарантії та поруки.

Проаналізовано ефективність систем управління та контролю окремих видів банківських ризиків (кредитного, ринкового та операційного). Успіх діяльності комерційного банку залежить в першу чергу від того, наскільки ефективно він використовує наявні кошти, вкладаючи їх в різні активи. Як свідчить практика, левову частку вкладень в структурі активів банківської системи займають кредити. Система управління кредитним ризиком потребує значного вдосконалення, адже проблемні кредити складають більше 50% в структурі банківських активів, що свідчить про зростання резервів під кредиторську заборгованість та така тенденцію негативно впливає на якість кредитних портфелів банків України. Ринковий ризик є наявним або

потенційним ризиком для надходжень і капіталу, який виникає через несприятливі коливання вартості цінних паперів та товарів і курсів іноземних валют за тими інструментами, які є в торговельному портфелі. Визначено основні підходи до управління операційним ризиком та його роль в розрахунку регулятивного капіталу банківських установ. Саме ефективний процес моніторингу та звітності необхідний для адекватного управління операційним ризиком.

Досліджено шляхи удосконалення процесу управління банківськими ризиками. Одним з актуальних питань сучасного банківського ризик-менеджменту в світі є питання про наявність та тип системи інтегральної оцінки ризику. Дослідження в українських банках вказує на суттєве відставання в організації систем ризик-менеджменту. Так, переважна більшість банків (80%) використовує системи ризик-менеджменту, при яких ризики оцінюються окремо за кожною категорією. Інноваційні технології нині відіграють дуже важливу роль не тільки в економіці, а й у банківській сфері, тому нове бачення розвитку сфери банківських послуг повинно ґрунтуватися на нових концепціях «банків майбутнього». Під час створення банку майбутнього інноваційні технології у сфері банківських послуг – це такі технології, яким притаманний «стратегічний ефект» убезпечення від ризиків, приріст клієнтської бази, зацікавлення інвесторів, зменшення витрат на здійснення банківських операцій за оптимального рівня операційного ризику й операційних затрат. У цьому аспекті також до основних особливостей інноваційної діяльності у банківській сфері можна віднести й контролінг ризиків.

Удосконалено методичний підхід до процесу оцінки та мінімізації ризиків банківської діяльності. Система ризик-менеджменту розробляється на рівні стратегічного управління. Для неї необхідно визначити банківські ризик-показники. Виникає важлива наукова задача розробки модифікованої BSC-системи з урахуванням необхідності її використання в банківському ризик-менеджменті. BSC-система - збалансована система показників ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базель II: проблеми та перспективи використання в національних банківських системах: монографія / за редакцією А.О. Єпіфанова, І.О. Школьник; [А.О. Єпіфанов, І.О. Школьник, П. Райхлінг та ін.]. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. 261 с.
2. Банківський менеджмент: інноваційні концепції та моделі : [монографія] / за заг. та наук. ред. проф. Л.О. Примостки. К.: КНЕУ, 2017. 380 с.
3. Бурденюк І., Волонтир Л. Методи та моделі ризик-менеджменту банківських установ.
4. Бобиль В.В. Фінансові ризики банків: теорія та практика управління в умовах кризи: [монографія] / В.В. Бобиль. Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В Лазаряна. Дніпропетровськ, 2016. 298 с.
5. Боргардт Е. А. Система контроллинга-менеджмента как инновация в управлении промышленной организацией / Е. А. Боргардт, В. М. Носова // Вестник Воронежского государственного университета. Серия : Экономика и управление. – 2014. – № 1. – С. 108–119.
6. Вебер Ю. Введение в контроллинг / Ю. Вебер, У. Шеффер. – М. : Объединение контроллеров, 2014. –416 с.
7. Вітлінський В.В. Кредитний ризик комерційного банку / В.В. Вітлінський. К.: «Знання», 2000. 325 с.
8. Єпіфанов А. О., Васильєва Т. А., Козьменко С. М. та ін. Управління ризиками банків: монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій. За ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”. 2012. 283 с.
9. Довгань Ж. М. Менеджмент у банку. Підручник. Тернопіль: Економічна думка. 2017. 512 с.
10. Довгань Ж.М. Управління ризиками в банківських установах / Ж.М. Довгань // Світ фінансів. 2017. 2(11). С. 113–119.

11. Жарій Я.В. Інструментарій комплексного контролінгу в системі банківського ризик-менеджменту. Проблеми і перспективи економіки та управління. № 4. 2015. С. 302-309.
12. Зверяков М. Управління фінансовою стійкістю банків: Підручник / М.І. Зверяков, В.В. Коваленко, О.С. Сергєєва. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 520 с.
13. Зверяков М.І., Коваленко В.В. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської системи. Фінанси України. 2012. № 4. С. 3–12.
14. Карцева В.В. Фінансовий контролінг в системі фінансового менеджменту. Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. С. 195-198.
15. Кибермошенники. УНІАН. URL: <http://economics.unian.net>.
16. Коваленко В.В. Банківський нагляд: Навчальний посібник / В.В. Коваленко. – Суми: УАБС НБУ, 2007. 262 с.
17. Коваленко В. В., Зверяков О. М., Гайдукович Д. С. Діагностика кредитного ризику та його вплив на кредитну активність банків України. Фінанси України. 2016. № 2. С. 84–98.
18. Коваленко В. В. Система ризик-менеджменту в банках: теоретичні та методологічні аспекти: монографія. За ред. В. В. Коваленко. Одеса: ОНЕУ. 2017. 304 с.
19. Контроллинг как инструмент управления предприятием / Под ред. Н. Г. Данилочкиной. – М. : Юнити, 2009. – 280 с.
20. Контроллинг / Под ред. А. М. Карминского, С. Г. Фалько. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 336 с.
20. Концепция контроллинга: Управленческий учет. Система отчетности. Бюджетирование. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 269 с.
21. Криклій О. А., Маслак Н. Г., Пожар О. М. та ін. Банківський менеджмент: питання теорії та практики. Монографія. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”. 2011. 152 с
22. Лямин Л.В. Применение технологий электронного банкинга: риск-

ориентированный подход / Л.В. Лямин. М.: КНОРУС;ЦИПСИР, 2011. 336 с.

- 23.Максимова М.В. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «контролінг» у банківській діяльності. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3792>
- 24.Малышева Л. А. Контроллинг на предприятии [Электронный ресурс] / Л. А. Малышева // ОС. – 2000. –№ 1-2. – Режим доступа : <http://www.osp.ru/os/2000/01-02/178178/>.
- 25.Манн Р. Контроллинг для начинающих. Система управления прибылью / Р. Манн, Э. Майер. – М. :Финансы и статистика, 2004. – 304 с.
- 26.Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків»: методичні вказівки, схвалені постановою Правління Національного банку України від 15.03.2004. № 104. URL: <https://bank.gov.ua>.
- 27.Михайличенко Н. М., Назаренко О. С. Становлення банківського контролінгу в Україні та світі як приклад успішної експансії контролінгу «ВШИР». Економічний вісник Донбасу. № 3(45). 2016. С. 99-104.
- 28.Міщенко В. І. Стратегічні підходи до управління ризиками функціонування нежиттєздатних банків і обслуговування проблемних активів. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2014. №10(163). С.40-46.
- 29.Обельницька Х. В. Оцінка якості корпоративного управління у системі контролінгу підприємства. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/>
- 30.Островська Н.С. Контролінг ризиків як необхідний складник механізму ризик-менеджменту в банку. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. Том 29 (68). № 2. 2018. С. 75-79.
- 31.Островська Н.С. Концептуальні засади контролінгу ризиків у комерційних банках. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. С. 97-101.
- 32.Островська Н.С. Формування служби контролінгу ризиків в комерційних банках України. International Journal of Innovative Technologies in Economy. № 1(13). 2018. С. 150-156.
- 33.Основні показники діяльності банків України. URL: <https://bank.gov.ua>.

- 34.Офіційний сайт Національного банку України. URL:
<https://www.bank.gov.ua>.
- 35.Павлюк С. М. Кредитні ризики та управління ними / С. М. Павлюк // Фінанси України. – 2009. – №10. – С. 105–111.
- 36.Паєнтко Т. В., Федосов В. М. Управління фінансами: контролінг на мікрорівні. Фінанси України. № 3. 2018. С. 80-96.
- 37.Показники фінансової звітності банків України. URL: <https://bank.gov.ua>.
- 38.Постанова НБУ «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» від 28.08.2001 р. №368. URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01
- 39.Порядок визначення та затвердження рейтингової оцінки банку за рейтинговою системою CAMELSO: Рішення Правління НБУ від 01.11.2016 № 393. URL: <https://bank.gov.ua>.
- 40.Примостка Л. О. Управління банківськими ризиками: навч. посіб. / Л. О. Примостка, М. П. Чуб, Г. Т. Карчева; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. О. Примостки. – К.: КНЕУ, 2010. – 600 с.
- 41.Про затвердження Порядку видачі висновку щодо продовження граничних строків розрахунків за окремими операціями з експорту та імпорту товарів, установлених Національним банком 13 лютого 2019 року № 104. URL: <https://bank.gov.ua> Постанова № 104
- 42.Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах. Постанова Правління Національного банку України від 11 червня 2018 року № 64. URL: <https://bank.gov.ua>
- 43.Прут М.О. Сутність управління ризиками в банківській діяльності. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. № 120. 2010. С. 46-49.
- 44.Райхман Т. Менеджмент и контроллинг. Одни цели – разные пути и инструменты / Т. Райхман //Международный бух-галтерский учет. 1999. – № 5. – С. 33.

- 45.Розкошна О.А., Турченко Т.В., Бондаренко А.Ф. Підсистема контролінгу як складова загальної системи менеджменту у банківських установах. Інноваційна економіка. № 3 (29). 2012. С. 243-246.
- 46.Ряховской А. Н., Крюковой О. Г. Современные подходы к управлению устойчивостью бизнеса: монография. М.: Финансовый университет. 2012. 280 с.
- 47.Система ризик-менеджменту в банках: теоретичні та методологічні аспекти: [монографія] / За ред. В.В. Коваленко. Одеса:ОНЕУ, 2017. 304 с.
- 48.Тодоренко Т.Н. Теоретические основы классификации банковских рисков / Т.Н. Тодоренко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2015. №. 3. С. 172–181.
- 49.Юрій С.М. Банківський контролінг: теоретичні основи організації. Молодий вчений. № 5 (45). 2017. С. 789-792.
- 50.Хан Д. Планирование и контроль : концепция контроллинга / Д. Хан. – М. : Финансы и статистика, 1997.– 800 с.
- 51.Христенко М. Концептуальні засади фінансового контролінгу в банку. ВІСНИК КНТЕУ. № 3. 2013. С. 83-96.
- 52.Шибалкіна В. Мінімізація кредитного ризику / В. Шибалкіна // Банківська справа. – 2009. – № 6. – С. 40–41.
- 53.Шульга Н. Управління стратегічним портфелем банку та роль контролінгу в його сервісній підтримці. Світ фінансів. Випуск 2 (3). 2005. С. 80-88.
- 54.Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М. : Директ-Медиа, 2007. – 400 с.
- 55.Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework – Comprehensive Version. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs128.htm>.
- 56.Hahn D. Controlling : Stand und Entwicklungstenden-zen unter besonderer Berücksichtigung des CIM –Konzeptes / D. Hahn // Scheer A. Rechnungswesen und EDV, 8. Saarbrucker Arbeitstagung. – Heidelberg, 1987. –S. 3–39.

57. Implementation of Basel II: Practical Considerations. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs109.htm>.
58. Kupper H.-U. Zum Verständnis und Selbstverständnis des Controlling. Thesen zur 1. Konsensbildung /H.-U. Kupper, J. Weber, A. Zund // Zeitschrift für Betriebswirtschaft. – 1990. – Vol. 60. – S. 281–293.
59. Schneider D. Kontrolle, Controlling und Unternehmensführung / D. Schneider. – Wiesbaden, 1992. – 375 s.
60. Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk. URL: <http://www.bis.org>.